1893 - 1963
70-ий РІК ВИДАННЯ І СЛУЖБИ СВОЄМУ НАРОДОВІ ТА ПРАВДІ

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: "SVOBODA", 81-83 GRAND ST. JERSEY CITY 3, N. J.
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку: BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXX. — Ч. 61. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 2-го КВІТНЯ 1963 — 10 ЦЕНТІВ — 10 CENTS — JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, APRIL 2, 1963 No. 61. VOL. LXX.

АРМІЯ ЗАХОПИЛА ВЛАДУ В ГВАТЕМАЛІ

ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ РІШУЧІ ЗАХОДИ ПРОТИ КОМУНІСТІВ

Гватемаля. — З суботи на неділю в дні 30-го березня ц. р. відбувся військовий переворот, внаслідок якого перестав діяти уряд президента Ідіґораса Фуентеса, і вся влада найшлася в руках полковника Енріка Перальти Азурдії, дотеперішнього міністра військових справ. Першим його урядовим актом було припинення діяння конституції та розв'язання парляменту. Виданий збройними силами бюлетень повідомив, що „виконну і законодатну владу" виконуватиме полковник Перальта. В цьому самому бюлетені говориться про те, що армія мусіла діяти, бо держава була на межі пропасти тому, що дуже скріпився комунізм в країні внаслідок просякання його з-за кордону. Армія оскаржує уряд, що підготовляв поворот до влади протидемократичних елементів, які були викинені з Гватемалі жертвами ґватемальського народу. Президент Ідіґорас, плянував оборонятися в своїй резиденції, але це йому не повелося, і він був заарештований вночі з суботи на неділю. Але пізніше йому дозволили виїхати разом із дружиною до Нікараґви. Він заявив у Манаґві в неділю вранці, що військовий переворот є добрий для Гватемалі і для решти країн Центральної Америки. Заборонено всяку політичну діяльність. Полковник Перальта заявив, що коли він дозволить відновити політичну діяльність, всі партії з комуністичними симпатіями будуть заборонені. Новий голова держави сказав, що армія тому почала діяти, щоб успокоїти країну та підготовити переведення с-п раведливих виборів. У Гватемалі вже почалася була кампанія за вибір президента. Полковника Перальту підтримують праві кола, які боялися, що президент Ідіґорас був зам'яким у відношенні до комунізму. У Вашингтоні виникає проблема, як ставитися до нової ситуації у Гватемалі. Ідіґорас був авторитативний, але все ж таки конституційним президентом, який поборював комунізм. Президент Кеннеді вже давніше часто заявляв, що в Південній і Середущій Америці треба скріпити демократизм, бо тільки цим способом можна якнайкраще поборювати небезпеку комунізму на цьому терені. Військовий переворот можна б уважати за такий, що противиться повищим поглядам Президента. Новий голова Гватемалі ще навіть не зорганізував уряду і досі не просив визнання збоку ЗДА. Його заява про переведення нових виборів могла б дещо послабити той факт, що він сам себе вважає за виконну і законодавчу владу. Можна побоюватися, що зросте діяльність скрайніх лівих і правих партій. Вибори президента мали б відбутися в листопаді цього року.

ГОЛОВНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ ЗАКІНЧИЛА ПЕРЕВІРКУ ДІЛОВОДСТВА, МАЙНА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО СТАНУ УНСОЮЗУ

Джерзі Сіті. — Впродовж минулого тижня, від 25-го до 30-го березня, тут відбулася передбачена статутом перевірка діловодства, майна та організаційного стану Українського Народного Союзу, якою попереджено річні наради Головного Уряду цієї організації, що мають відбутися на Союзівці в тижні, що почнеться 20-го травня, та яку переводила обрана на минулорічній конвенції Головна Контрольна Комісія в складі: д-р Володимир Галан, інж. Володимир Коссар, дир. Петро Пуцило, п. Ів. Кокольський та п. Ів. Іванчук. Під кінець перевірки, Контрольна Комісія відбула в п'ятницю, 29-го березня, спільні наради із затрудненими постійно в головній канцелярії членами Головного Екзекутивного Комітету: гол. предсідником Йосипом Лисогором, гол. секретарем д-ром Ярославом Падохом та гол. касиром Романом Слободяном, як також схвалила заклик.

ЗАКЛИК ГОЛОВНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ УНС

Головна Контрольна Комісія перевела в днях 25-30 березня 1963 р. річну перевірку майна, діловодства і організаційного стану Українського Народного Союзу. Подрібний звіт цієї перевірки та завваги і пропозиції будуть предложені Головному Урядові на річних нарадах, що почнуться 20-го травня ц.р. Але, Головна Контрольна Комісія вважає за відповідне вже тепер поінформувати широкий загал членства УНСоюзу в таких справах:

Щомісячні звіти головних касира і секретаря, друковані в „Свободі", є точні і правдиві та віддзеркалюють вірно життя і працю нашої організації. Більшість постанов 25-ої конвенції вже були виконані, а інші є в процесі здійснювання. Інвестиції УНСоюзу принесли в 1962-му році 3.55 відсотків прибутку, а оцінка забезпеченевих грамот УНС виносила 132 відс. Майно УНСоюзу в 1962-му році збільшилося на $1,326,165.52. В цьому році здобуто для УНСоюзу 4,093 членів, і після покриття втрат, загальна кількість членів УНСоюзу в тому році збільшилася на 983. Загальний напрям фінансових інвестицій УНСоюзу в бондах є здоровий і корисний, а інвестиції в гіпотечних позиках приносять більші прибутки і було б вказане їх дальше поширювати.

Постійне з б і л ь шування кількости членства, як і майна та його інвестицій в бондах і гіпотечних позичках вимагають деяких змін у внутрішньому діловодстві та зокрема поширення бюрових приміщень, на що Контрольна Комісія звертала увагу вже на 25-ій Конвенції.

Розвиток УНСоюзу та всіх багатьох ділянок його праці не залежить тільки від Головного Екзекутивного Комітету, але й від усіх відділових урядовців та всього членства. Головна Контрольна Комісія перевішии та відбувши розмови з урядовцями і працівниками Головної Канцелярії, стверджує, що УНСоюз має відданих працівників, які відповідно до своїх сил і спроможностей допомагають в розвитку і розбудові нашої організації.

З жалем стверджено, що деякі відділи УНСоюзу залягали з виконанням своїх фінансових зобов'язань, наносячи тим кривду своїм членам та цілій організації. Головна Контрольна Комісія закликає ті нечисленні Відділи, щоб вони негайно виконали свої зобов'язання, якщо вони це ще не зробили, та рекомендує Гол. Екзекутивному Комітетові поробити всі потрібні заходи, щоб ці зобов'язання були виконані.

Головна Контрольна Комісія закликає найширший загал членства УНСоюзу до тісної співпраці з Головним Урядом і Головною Канцелярією. З уваги на те, що в цьому році припадає 70-річчя з дня появи „Свободи", органу УНСоюзу та сьогодні найстаршого і найбільшого українського щоденника у вільному світі, пошанувати ці роковини новими зусиллями та співпрацею новихх членів із старшими піонерами збільшувати постійно членські ряди УНСоюзу та посилювати і скріплювати його працю на всіх ділянках для добра членів УНСоюзу та всього українського народу.

ГОЛОВНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ УНСОЮЗУ:
Володимир Галан — голова, Володимир Коссар, заст. голови, Петро Пуцило — секретар, Іван Кокольський і Іван Іванчук — члени.

Дано в Джерзі Сіті, Н. Дж., 29-го березня 1963 р.

РАДА ДИРЕКТОРІВ УКК ВІДБУЛА НАРАДИ, ВИСЛУХАЛА ЗВІТІВ, СХВАЛИЛА РЕЗОЛЮЦІЇ І ВИБРАЛА КОМІСІЇ

Ню Йорк. — В суботу, 30-го березня, тут у приміщеннях готелю Комадор відбулися цілоденні і перші після минулорічного Конгресу наради Дирекційної Ради Українського Конгресового Комітету Америки, на яких вислухано звітів з праці Екзекутиви та обговорено їх і обрано три комісії: організаційну, публікаційну та статутову, як також винесено відповідні резолюції щодо дальшої праці. Наради відкрив президент УККА д-р Лев Добрянський, а проводив ними перший віце-президент п. Йосип Лисогір. Основний звіт з праці УККА за минулого пів року часу, зокрема у Вашингтоні, склав проф. Л. Добрянський, накреслюючи при цьому загальну ситуацію на протибольшевицькому фронті. В цьому році знову збільшилися демонстраційні виступи законодавців в Конґресі ЗДА в користь українського визволення з нагоди роковин 22-го січня. Всі виступи і заяви конгресменів і сенаторів видано тепер окремою відбиткою з „Конгресового Протоколу (Congressional Record), з вступним листом конгресмена Флада. Брошуру видано тиражем 10,000 примірників. Наші громадяни повинні перевірити, чи є там заяви конгресменів з їхніх округ та сенаторів з їхніх стейтів і подякувати їм, щоб до цих заяв вони причинилися в наступному році. Окрему увагу віддав звітодавець справі постійної конгресової комісії для справ поневолених націй, яка все ще є предметом дебат в Конгресі. 27 конгресменів підтримало резолюцію в цій справі. І знову наші громади та діячі повинні б вплинути на своїх конгресменів і сенаторів, щоб всі вони віддержали цю важливу справу. Справі допоможуть також листи громадян до конгресмена Смита, голови комісії, що розглядає пропозицію на створення такої комісії. Великим досягненням Американської України буде побудова пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні та його відкриття в наступному році. Восени цього року відбудеться дедикація площі, на якій пам'ятник стоятиме. Ще не завершена справа пам'яткової поштової Шевченківської марки. Вона продовжується і також вимагає найширшої підтримки збоку наших громадян та їх організацій. В цьому році сповняється п'ять років від часу схвалення Конгресом ЗДА резолюції про Тиждень Поневолених Націй. В цьому році він триватиме від 14 до 20-го липня і вже тепер треба почати підготову до його якнайширшого відзначення. На осінь цього року, на час сесії Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй, запляновано світова конференція всіх атибольшевицьких організацій світу. Зібрано багато матеріялів у зв'язку та про процес большевицького агента Сташинського. Весь матеріял переданий сенатській комісії безпеки за посередництвом сенаторів Кітінґа і Дадда та передбачається можливість сенатського переслухання в цій справі.

Звідомлення з праці Екзекутиви та канцелярії склав віце-президент Йосиф Лисогір а д-р Ярослав Падох звітував про стан каси і Народного Фонду, пропонуючи ряд нових заходів для їх скріплення.

Над звітами розгорнулась широка дебата, після чого схвалено відповідні резолюції.

На закінчення нарад обрано три комісії, в склад яких увійшли:

Комісія Організаційних і Членських Справ: Йосип Лисогір, д-р Роман Борковський, Михайло Фурда, Олена Лотоцька, Роман Рогожа, Василь Мудрий, Антін Батюк, д-р Микола Ценко, Теодор Качалуба, Іван Базарко, Богдан Гасюк, Юліян Ревай, д-р Степан Галамай, Богдан Коваль і Володимир Мазур.

Комісія Публікацій та Інформації: Йосип Лисогір, Ігнат Білинський, д-р Ярослав Падох, Петро Павлович, д-р Матвій Стахів, Антін Драган, Володимир Душник, Володимир Комаринський, Іван Паливода, Евген Зибляєвич Степан Женецький, д-р Петро Мірчук, д-р Мирослав Прокоп, Ярослав Гайвас і Лев Футала.

Статутова Комісія: Іван Флис, д-р Матвій Стахів, Володимир Бачинський, Евген Лозинський, д-р Володимир Пушкар, Степан Ярема, д-р Володимир Комаринський, д-р Іван Рижій, Василь Мудрий, Марсель Вагнер, Михайло Пізнак, Іван Демер і д-р Ярослав Падох.

КАНДИДАТ НА ПРЕМ'ЄРА БРИТАНІЇ ДЕКЛЯРУЄ ВІРНІСТЬ НАТО І ЗДА

Вашингтон. — Лідер опозиційної соціялістичної Партії Праці Гарольд Вілсон, який має всі шанси стати найбільшим прем'єром Британії, заявив в минулу неділю у пресовому інтерв'ю, що „центром нашої (Партії Праці) закордонної політики є НАТО (Північно - атлянтійський Союз)". Він запевняв, що його приїзд до ЗДА мав на цілі висловити солідарність своєї партії з головними напрямками закордонної політики президента Кеннеді. Направді, за коментарями американської преси, приїзд Гаролда Вілсона мав на цілі з'ясувати його становище до найголовніших міжнародних проблем та розвіяти острах, що зміна консервативного правління в Британії на соціялістичне може відбитись на добрих американсько - британських взаєминах чи спричинити поважні труднощі у відносинах між західними союзниками. Гаролд Вілсон дійсно виявив деякі дуже поважні різниці, існуючі в його поглядах та поглядах теперішніх офіційних лідерів Британії на різні міжнародні поблеми. Між іншим, він заявився проти самостійної британської атомової зброї, зате за збільшення британських збройних сил на території Европи, в Надрейні. Він заповів, що коли б він прийшов до влади, то його уряд, мабуть, відкине будову 4-х атомово - підводних човнів американського типу „Поляріс". Вілсон стоїть на становищі, що атомова зброя Америки і та, яку матиме НАТО, цілком достатні для відстрашення Совєтів від заатакування Европи. Він признав, що він буде старатися за ревізію чи скасування постанов, прийнятих на американсько - британській конференції в грудні мин. року в Нессо на Багамах про атомово - підводні човни „Поляріс" для Британії і творення колективної підводної і надводної морської флоти НАТО з-різнонаціональною залогою. Вілсон виявив велику певність себе, як кандидат на прем'єра Британії. Його партія здобула перемогу в цілому ряді доповняючих виборів у Британії, а Консервативна партія виявляє постійний спадок популярности. Гсаний і невдачний підхід до проблеми членства Британії в Европейській Економічній Спільноті, безробіття, невдача зусиль збільшити продукцію та пасивний платіжний балянс — це головні причини — за твердженням Вілсона — чому консервативний уряд Мекміллена знаходиться перед прогрою в найближчих виборах, з яких переможною вийде Партія Праці Щодо становища Вілсона до проблеми Німеччини та комуністичного Китаю — двох справ, які викликали на Заході дуже погане враження і бурю протестів в Західній Німеччині, Вілсон обережно вимінав відповіді, обмежившись до стверджения, що пресові вістки в цій справі, зокрема щодо його нібито „14 пунктів" закордонної програми, були цілком вірні. За тими „пунктами" Вілсон нібито поручає прийняти проєкт колишнього польського міністра закордонних справ Рапацького про невтралізацію та демілітаризацію Середньої Европи з „двома Німеччинами", є рішуче проти будь - якого атомового узброєння Західньої Німеччини та поручає прийняття комуністичного Китаю до Об'єднаних Націй і виключення Вільного Китаю.

Ракети „Поляріс" можуть стріляти в глибину СССР

Вашингтон. — Департамент Оборони повідомив 30-го березня, що перший атомний підводний човен, озброєний атомовими далекосяжн и м и ракетами Поляріс, почав виконувати службу на Середземному морі. Пізніше там мають вислати ще два такі підводні човни. З огляду на безпеку не названо того відповідно човна, ані не повідомлено, чи він є озброєний ракетами А-1 чи модернішими А-2. Перший підводний човен „Поляріс" появився на Середземному морі дещо скорше, ніж давніше передбачали. Давніше передбачали, що це станеться аж у квітні, а тепер повідомляють, що в квітні має там бути вже другий підводний човен „Поляріс". Це приспішення настало тому, що мають зліквідувати бази для перестарілих ракет „Юпітер" в Італії та в Туреччині. Представник Департаменту Оборони заявив, що вже незабаром мають ліквідувати бази для „Юпітера" в Туреччині. Гадають, що ракети на атомових човнах представляють кращу оборону як керовані стрільна на базах на землі, бо ворог не може їх знищити. Деякі групи населення в Італії та в Туреччині були проти американських атомових баз, боячися того, що СССР міг би атакувати ті воєнні бази ЗДА.

Нюйоркські щоденники появилися знову після 114-денного страйку

Ню Йорк. — Усі вісім нюйоркських газет, що припинили були свій вихід внаслідок страйку складачів та інших друкарських робітників, появилися знову з датою понеділка 1-го квітня 1963, після того, як досягнено порозуміння щодо нового контракту між останньою із страйкуючих друкарських спілок — фотограверами та вдадавцями газет. В голосуванні, що відбулося в неділю 31-го березня ц. р., фотографери подилися 213 голосами проти 104 прийняття домовлений з видавцями контракт і цим допомогли закінчити довготривалий, бо аж 114-денний страйк. Негайно після голосування фотограверів до праці вернулися всі 19.000 друкарів і службовців припинених часописів і в понеділок рано усі нюйоркські багатотиражні часописи, між ними такі, як „Ню Йорк Таймс", „Ню Йорк Геральд Трібюн", „Дейлі Ню с" та інші, появилися на газетних стендах міста Ню Йорку й околиць. Деякі з тих часописів, що коштували досі п'ять центів за примірник, піднесли свою ціну до десяти центів. Страйк в цих часописах почався був ще 8 грудня м. р. і спричинені ним шкоди для видавництв, робітників, торгівлі і промислу обраховують на 250 мільйонів. долярів.

В АМЕРИЦІ

● **Білий Дім та італійська амбасада** заперечили поширювані вістки про те, що президент Кеннеді мав відкласти свою візиту до Італії в дні 17. червня тому, що в числа „17" уважається там за нещасливе, так як у ЗДА нещасливим уважається число „13". З Білого Дому і з амбасади заявляють, що дата італійської візити ще не є установлена. Зі одного джерела не затаюють, що Президент мав би прибути до Італії коло 20-го червня, і після двох або трьох днів мав би виїхати до Німеччини.

● **28-го березня** з успіхом випробували в Кейпі Канаверал на Флориді найсильнішу американську ракету „Сатурн", яка має винести вгору в 1965 році трьох американських астронавтів, а пізніше має бути підсилюваченом для кабіни, що нею полетять астронавти на Місяць. Під час цієї проби присутні були 20 конгресменів і д-р Вернгер фон Бравн, який проєктував ракету „Сатурн".

● **21-річна Гелен Клейбен,** яка чудом врятувалася після 49-денного побуту в снігах і в горах і в північній Канаді, має відморожені ноги, і можливо, що їй треба буде відтяти пальці на правій нозі.

● **Суд присяглих в Ель Пасо,** Тексас, визнав винним 38-річного Біллі Сол Естеса, який понатягав фармерів і фінансові інституції на суму багатьох мільйонів долярів, ведучи фіктивні підприємства та шахраю великі підприємства. Йому загрожує найвища кара до 25-ох років.

У Філядельфії відзначено 70-річчя „Свободи"

Філядельфія — Велика і активна місцева Українська Громада минулої неділі, 31-го березня, перша відзначила 70-річчя „Свободи", офіційного органу Українського Народного Союзу та найстаршого сьогодні українського щоденника в світі, влаштувавши з цієї нагоди бенкет-зустріч з відповідною програмою. Бенкет був влаштований старанням місцевого Окружного Комітету Відділів УНСоюзу з п. Степаном Гаврищем на чолі та відбувся в заповненій вщерть залі Української Горожанського Клюбу при Френклін вулиці. Бенкетом, що його започаткував молитвою вс. о. монсіньйор Михайло Федорович, проводив д-р Володимир Галан, головний контролер УНСоюзу та президент ЗУАДКомітету. Між представленими гостями за президіяльним столом м. і. були: пані Гаврищ, дружина голови Окружного Комітету Відділів УНС, гол. радний УНС Іван Одежинський, голова місцевого Відділу УКК-Комітету д-р Гнатюк, представники братнього Союзу Українців Католиків „Провидіння" гол. секретар Степан Спринський, гол. фінансовий секретар Теофіль Кульчицький і гол. касир пані Стефанія Вовчак та репрезентант щоденника „Америка" ред. Мстислав Дольницький, гол. радний братньої „Української Народної Помочі" п. Микола Сосяк з дружиною, репрезентант Тва Української Молоді ім. Міхновського п. Б. Кульчицький, репрезентант СУМА п. Бачара, всч. о. Савчук, який провів молитву на закінчення бенкету, гол. радна УНС пані Олена Штогрин пані Ярослава Галан, дружина тостмайстра бенкету, представник ЗУАДК дир. Іван Поритко, представник ОбВУА п. Савчин, представник ОДВУ п. Ґенгало, представник Т-ва Дивізійників п. Мих. Гнс, д-р Микола Ценко презентував Український Християнський Рух а пані Володимира Ценко представила „Самопоміч", Союз Українських Купців і Промисловців репрезентували пп. Ів. Гаврилів і Павло Федьків, Організацію „Самопоміч" пров. Петро Андрусів, місцевий відділ УбВУА сотник Алексевич, Т-во Інженерів п. М. Ковальчук, Українську Громаду Найставну п. Вас. Посполита, Українську Щадницю дир. Осип Тритяк, Українську Громаду 23-ої округи п. Вас. Титанич, 43-й Відділ СУА пані Осипа Грабовенська і Ольга Ковальчук, Український Золотий Хрест і Співоче Т-во „Кобзар" пані Оксана

(Закінчення на стор. 4-ій)

Українські спортовці здобули нові футбольні перемоги

Минулої неділі, 31 березня, футбольна дружина юнаків „Чорноморської Січі" в Нюарку здобула чемпіонат і чашу стейту Ню Джерзі, перемагаючи у фінальній зустрічі противника, П.А.Л. Нюарк вислідом 4:0. Воротами поділилися: Василь Каздоба 3 і Вільчак 1. Вже як чемпіон стейту юнаки „Ч. Січі" гратимуть за чемпіонат і чашу юнаків ЗДА і їх черговим противником у цих першенствах буде представник стейту Мериленд.

„Тризуб" виграв минулої неділі у Філядельфії змагання за Чашу Даффі з жидівською дружиною Гакоаг в Ню Йорку вислідом 3:0. Ворота стріляли: Чижович, Ферейра і Нога. „Тризуб" здобув цією перемогою Чашу Даффі.

УСК Ню Йорк здобув перемогу 4:3 над Н.С.К. Бруклин і дві точки у чергових мистецьких змаганнях „Великої Десятки" Німецько - Американського Футбольного Союзу. Стрільцями ворів для УСК-у були Сметгирст 3 і Крук 1.

В сімковому футбольному турнірі, якого елімінаційні гри відбулися минулої п'ятниці, 29 березня, в залі Армори в Нюарку, взяли участь три українські дружини. „Чорноморська Січ" перемогла різницею корнера при стані 1:1 „Петерсон Доверс". Філядельфійський „Тризуб" натрапив на сильну і амбітну сімку німців з Гобокену програв з нею 1:2 та відпав від дальших гор цього турніру. УСК Ню Йорк виставив до турніру свою молодих змагунів, яких тренує і якими опікується колишній воротар львівської „України" Василь Босий. Молоді українські футболісти завоювали собі симпатії публіки гарною швидкою і завзятою грою і виграли з дружиною „Марітімо" 4:1. Сімки „Чорноморської Січі" та УСК-у ввійшли до наступної рунди турніру гри якої будуть закінчені в наступну п'ятницю в залі Аморі в Нюарку.

У відбиванковому турнірі шести дружин чоловіків, влаштованому Українською Централею в Пассейку минулої суботи, 30 березня, вийшов переможцем УВК „Плай" з Ню Йорку, вигравши фінальні змагання 2:0 сетами з першою шісткою Української Централі Пассейк За першою дружиною Централі, яка зайняла друге місце, опинилися на дальших місцях дружини учасників у такому порядку: УВК Вашингтон, Білоруський С.К. „Ньоман" — Савт Рівер, УВ Студенти — Ню Йорк, Українська Централя ІІ — Пассейк. Проводив цим товариським турніром його організатор Роман Ю. Свистун, а головним суддею змагань був інж. Тарас Грицай, орг. референт СУАСТ - Схід.

СССР атакує плян ЗДА про атомову зброю для НАТО

Женева. — Головний делегат СССР на Женевській конференції розброєння, Сємьон Царапкін, гостро заатакував в минулу п'ятницю 29 березня на засіданні тієї конференції плян Америки створити атомову потугу в рямцях Атлянтійського Союзу (НАТО). Царапкін твердив, що допущення більшої скількости держав до користування атомовою зброєю збільшує загрозу вибуху атомової війни, при тому ньому накидався на участь Західньої Німеччини в розмовах про ту колективну атомову потугу. Царапкін твердив, що німецькі „мілітаристи - реваншисти" використати атомову зброю для спровокування нової світової війни. Він критикував пляни одинаково щодо створення надводної морської флоти НАТО з атомовими ракетами „Поляріс", як щодо підводно-атомових човнів „Поляріс" на Середземному морі. Цікаво, що одночасно Царапкін ані одним словом не відповів на пропозицію Америки завести безпосередній телефонічний провід між Білим Домом і Кремлем, щоб в останній хвилині можна було виминути „випадкову" атомову війну.

Ранковіч буде наступником диктатора Югославії Тіта

Београд. — В травні ц. р. мають проголосити в Югославії нову конституцію, за якою буде встановлено неіснуючий тепер пост віце - президента республіки і тоді стане ним Александер Ранковіч, колишній сільський кравець, а за комуністичного режиму — шеф югославської поліції. Ранковіч з'їздив напринкці минулого року з Тітом до СССР і там нібито дуже сподобався большевицьким головам своїми розмовами і проявами, в яких прославляв СССР, як провідну комуністичну країну. Тіто має тепер 71 рік і рішив законно оформити наступництво після того, як його не стане. На партійному конгресі, що відбудеться цього року, Ранковіча мають „обрати" на генерального секретаря компартії Югославії з залишенням Тітові титулу голови чи президента партії.

У СВІТІ

● **Генеральний секретар Об'єднаних Націй** У Тант відвідає в перших днях травня ц. р. Белґрад і Букарешт, але поки що він ще не вирішив, чи поїде до Будапешту. Та подорож до комуністичних країн прийде після участи в Шостої конференції Економічної Комісії ОН з справах Азії і Далекого Сходу в Манілі.

● **Летунство п'ятьох держав Атлантійського Союзу (НАТО)** переведе в днях 1-го і 2-го квітня ц. р. маневри в обширі Середземного моря, щоб перевірити свою здатність до негайної відплатної атаки проти СССР у випадку совєтської агресії. У маневрах візьме участь летунство ЗДА, Британії, Італії, Греції і Туреччини, як теж летунство Шостої американської морської флоти, стаціонованої на водах Середземного моря. Числа і типу літаків, які беруть участь, не подано.

● **Женевські переговори** про міжнародне розброєння і заборону атомових детонацій не вийшли з мертвої точки. Ані одна сторона не виявила ніякого поступу на цьому полі. У Тант закликав нових учасників до конференції і адміністративно - координаційної Комісії ОН з осідком в Женеві.

Американський головний делегат ЗДА Артур Дін. Однак він наразі відмовився від участі в засіданнях. Совєтський Союз вимагає провести справу з поручення відповідного роззброєння за атомову зброю. Коли б таку зброю дістала Куба або комуністичний Китай, то вони, мабуть, не мали б такого почуття відповідальности, як Совєти — сказав він.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Дві концепції

На тему взаємин між Совєтським Союзом і комуністичним Китаєм віддавна існували дві концепції. Одна з них, якою британські державні виправдували визнання комуністичного режиму в Китаї і нав'язання з ним дипломатичних та торговельних взаємин, постала з переконання, що скорше чи пізніше між Москвою і Пейпінґом прийде до повного розриву на ґрунті державно-територіяльних спорів та політичних амбіцій. Визнавці цієї концепції легковажать комуністичну доктрину, як спільну для СССР і Китаю плятформу, і твердять, що розбіжності між великодержавницькою Росії і великодержавницьким Китаєм куди більші, як їхні спільні актуальні інтереси в боротьбі проти Заходу. Тому прихильники цієї концепції прикладають надзвичайно велике значення до сучасного так званого ідеологічного спору між большевиками і китайськими комуністами. Річ — мовляв — не в тій чи іншій інтерпретації творів Леніна-Маркса, а в погорді, з якою китайці взагалі ставляться до москалів, зокрема в погорді Мао Тсе-тунґа до Хрущова, що його він, Мао Тсе-тунґ, вважає за кар'єриста і політичного грача, а не за державного мужа і, тим паче, комуністичного ідеолога.

Отож, в частині західнього світу згаданий конфлікт між Москвою і Пейпінґом коментується, як початок найповажнішого конфлікту російсько - китайських державних інтересів, конфлікту, що зактуалізує претенсії Китаю до монгольських і мусульманських посілостей СССР в Азії. Комуно-китайські вожаки — чуємо — тому так палко боронять теорію Маркса - Леніна про неминучість воєнного зудару між комуністичним і капіталістичним світами, що вони не мають нічого проти, щоб СССР заплутався в атомову війну, яка — на їх думку — скінчиться розвалом тієї імперії, після чого перше місце в Евразії займе Китай, з амбіціями володіти в усьому світі, як кількасотмільйонова нація, що не потерпить — чи потерпить розмірно мало — від атомової війни.

Проти цієї концепції стоїть переконання, що спільність комуністичних цілей обох режимів, в СССР і в Китаї, важливіша для них, як усі суперечки і розбіжності. Очевидно — чуємо — колись, за десятки років, мусять прийти до зудару за Сибір і країни на південний схід від Каспійського моря, і деколонізаційний процес мусить охопити також Приамурський край. Відпаде теж від російської імперії сателітна Зовнішня Монголія і з західнього обширу Пацифіку зникне Росія, а залишаться тільки два суперники — Китай і Японія. Але це музика майбутнього. Покищо існує двоподіл світу на комуністичний і вільний, з експансією комуністичного, що лучить державницький імперіялізм з комуністичним месіянізмом. Очевидно, що старокитайська погорда до европейців взагалі, а до москалів зокрема, та персональний антагонізм між Мао Тсе-тунґом і Хрущовим додають оливи до спору між Москвою і Пейпінґом. Але це спір таки проминальний і Москва і Пейпінґ, напевно, закопають топір незгоди на базі спільного протиамериканського фронту, відкладаючи власні внутрішні спори до пізнішого часу, після „угроблення" Америки і її союзників. Таке становище займає офіційно і Хрущов у своїх деклараціях „вічної приязни" і більше, як приязни — „братерства" між обома комуністичними країнами.

Тільки дальший розвиток подій і тільки в перспективі довшого часу можна буде ствердити, котра з тих двох концепцій правильна. Покищо проти вільного світу взагалі, а Америки зокрема, стоять два смертельні вороги, і хоч діють вони, може, один від одного незалежно, хоч і сваряться між собою, проте однаково грізні і ворожі.

Пшик з перебудовами

Останні роки в Совєтському Союзі проходять під знаком перебудови то партійного, то державного, то господарського апарату. Ще добре не закінчивши з однією перебудовою, кремлівські головачі на чолі з Нікітою Хрущовим починають чергову перебудову, здебільша в тих самих ділянках. Водночас із цим Хрущов, заповідаючи кожну таку реформу, урочисто проголошує, що соціялістичне господарство набирає „всенародного розмаху", що Совєтський Союз іде до „нових рубежів", що він переганяє в усіх ділянках продукцію ЗДА.

Ще не прогула справа з недавньою перебудовою партійного апарату по індустрійній і сільськогосподарській лініях від найвищої гори до найглибшого низу, ще не засіли добре на своїх кріслах совєтські бюрократи, попереміщувані з одних становищ на інші, а вже в Москві започаткували нову перебудову існуючих кількох керівних установ в один „Найвищий Совєт Народного Господарства", але з ще більшою, як було досі, кількістю установ і міністерств. Попризначувано нових керівників і міністрів, позмінювано деяких старих в інших міністерствах, зчинено крик у пресі — і на тому закінчено увесь похід за здобуття „нових рубежів", поки не буде проголошена нова перебудова якогось керівництва в такій чи іншій ділянці. Все, як звичайно, відбувається в якнайбільшій згоді з принципами керівництва, встановленими ще... Леніним, не зважаючи на те, що за Леніна про ті чи інші проблеми теперішнього совєтського господарства не було ще й мови.

А тим часом „народне господарство СССР", як перебувало в кризовій ситуації, так і перебуває далі. Робітники по фабриках і заводах не то не перевиконують норм, а навіть не виконують встановлених партійними бюрократами плянів продукції. Подібна ситуація існує і в сільсько - господарській ділянці. Встановлені Хрущовим та його експертами розміри рільничої продукції залишаються далеко від проголошених тріюмфально „перемог" і „досягнень", продовжується гостра нестача таких основних продуктів, як м'ясо, молоко та масло, і, що найважніше, не зважаючи на всі декрети, промови і перебудови, земля й далі не хоче родити, а колгоспники й далі неспроможні дати більшу продукцію, як та, що її витискає з них безупинним криком і гонитьбою партійний режим. Згідно з семирічним пляном, до кінця 1965-го року, значить до останнього року цієї семирічки, продукція молока мала б досягти 105 000 000 тонн і м'яса 16 000 000 тонн. Сьогодні, з початком п'ятого року семирічки продукція молока досягла всього 16.5 мільйона тонн, а м'яса — всього 4.5 мільйона тонн, і немає абсолютно ніяких виглядів, що до кінця 1965-го року цю продукцію вдасться підтягнути хоч би до половини встановленого пляну.

Тому також немає надії, що змінить щонебудь в цьому напрямку і поправить індустрійну чи сільськогосподарську продукцію новостворений „Найвищий Совєт Народного Господарства СССР". Поки цей новий „совєт" устабілізується, поки нові міністри та керівники окремих відділів почнуть добре урядувати, мине ще принаймні один рік семирічки, і досягати встановлених семирічним пляном ґльобальних цифр продукції вже не буде часу. А того обіцяного Хрущовим добробуту і тих проголошуваних програмою компартії достатків як не було, так і не буде. Совєтські робітники й колгоспники житимуть далі на одному з найнижчих у світі життьових стандартів, не матимуть у що зодягатися, будуть тиснутися цілими родинами в одній кімнатці і їхні жінки з важким трудом здобуватимуть потрібні харчі. А компартія далі горлатиме про „нові рубежі".

Ярослав Курдидик

ЧОМУ ЗДА ПОВЕРТАЮТЬ ПРОТИ СЕБЕ СВОЮ ЗБРОЮ?

Коли хочемо відповісти на питання, чому ЗДА повертають проти себе свою власну зброю, — сказав конґресмен Гомфрі, — тоді мусимо трохи глибше заглянути в історію наших трагічних помилок.

„Не биймо себе нашою власною зброєю і не робімо двічі тих самих помилок, — немовби підтримуючи конґресмена Гомфрі, заявив сенатор Кітінґ. — Перший раз може помилитися навіть і наймудріша людина, але, коли помилки повторюються з тими самими фатальними наслідками, тоді тих, що їх роблять, слід засудити, а тих, що їх потягнення схвалюють або толерують, слід назвати найбільшими злочинцями у відношенні до своєї батьківщини".

„А що найважніше, — заявив у своєму виступі конґресмен Гомфрі — це те, що ми не хочемо нічого нового навчитися з тих помилок, що їх допустились у минулому. Не соромімося пригадати, як свого часу наші кепські дорадники і „знавці" Китаю рекомендували доставити туди таку кількість зброї; що коли з неї попала в руки комуністів тільки одна третина, то вже це дозволило їм виграти війну проти уряду Чіянґ Кай-шека. Ще свіжішим у нашій пам'яті стоїть „ленд-ліз", коли ми так розщедрилися, що дали нашому тодішньому альянтові не тільки виграти війну, але й перейти на такі позиції, з яких продиктовано нам Потсдам, повну міжнародного осоромлення 38-му паралелю в Кореї і договір у В'єтнамі, де нашим воякам доведеться ще довго криватися".

„Якесь постійне пихувате недоцінювання або переціннювання ситуації в тому чи іншому обширі — сказав сенатор Кітінґ — ставить нас перед фактом все нової помилки. І так для чергового прикладу вистачить навести справу Ємену, де ЗДА чомусь дуже поспішалися визнати новий уряд полковника Абдулла Салляля і таким робом задоволити на сто відсотків амбіцію „невтрального" Нассера, який повністю підтримує т. зв. республіканський уряд Ємену, але, з другого боку, повернули ми проти себе Йорданію і Савді Арабію. Заноситься на те, що, коли ці дві держави перекинуть на фронт проти Ємену (читай — Єгипту) доставлені американцями танки „шермен", базуки та джетові літаки, тоді на Близькому Сході завариться таке, що „мала війна" не зможе вмістити в собі того, що ми досі намагалися окреслити цією назвою. Наскільки ця справа загострилася найкраще свідчить остання заява уряду ЗДА, що коли б хто поважився розпочати війну на Близькому Сході, тоді ЗДА повернуть проти нього всю свою могутність.

Гострої критики зазнала політика ЗДА у відношенні до Юґославії, яку Америка озброїла коштом понад двох більйонів долярів, мабуть, тільки на те, щоб Тіто повернувся назад до Москви, куди йому дорога була завжди багато ближча, як до Вашинґтону.

Подібного роду гострі критичні завваги висловили не тільки конґресмен Гомфрі та сенатор Кітінґ, але й інші політичні мужі на засіданнях Комісії закордонних справ, що веде свою діяльність під головуванням сенатора В. Морзе з Ореґону.

Недавно дуже гострій критиці підпали достави зброї країнам Латинської Америки. Ось, для прикладу, варто згадати, що Фідель Кастро відбив був десант кубинських патріотів у квітні 1961 року не лише большевицькою зброєю, але в першій мірі танками „шермен", що їх колись американська влада у значній кількості передала Батистові, як мілітарну допомогу. З черги слідство виявило, що це були якраз танки „Шермен", які в Перу примусили конституційно вибраного президента зректися влади, і що той переворот вчинив полковник Ґонцальо Бріцено, який перейшов був вищий старшинський вишкіл у Форт Беннінґ, Джорджія, де вишколюється чимало чужинецьких вищих старшин.

Таку, хоч і дещо відмінну, ролю відіграла американська зброя в арґентинській „революції генералів проти генералів", і тому американські критики намагаються знайти конкретний вихід з цього завороженого кола. Сенатор Гомфрі вже кілька років перестерігає, що т. зв. мілітарна допомога ЗДА заохочує й загострює збройні перегони особливо в тих країнах Латинської Америки, які не всилі вдержати навіть примітивного життьового стандарту на тривкішому поземі.

Щоб не втримувати приблизно 100-тисячної армії для оборони Південної Америки на основі традиційної політики, що випливала з доктрини Монрo, ЗДА вирішили перекинути видатки на цю армію у формі допомоги латинським державам. Згідно з статистикою ці видатки, починаючи від 1952 року, зросли з 11 мільйонів аж до 84 мільйонів долярів у 1963 році, які призначено на військову допомогу. Разом видано на цю ціль майже півмільярда долярів.

Однак, як виявилося, всі ці видатки ні в якій мірі не відтяжили ЗДА у їхній обороні Західньої гемісфери. Якраз навпаки, ця допомога до певної міри скомплікувала оборонні пляни ЗДА, бо значна кількість зброї, переданої країнам Латинської Америки, застосується не для оборони її, як цілости, а для внутрішніх політичних воєн і льокальних політичних повстань.

Розвіявся також і плянований колись задум стандартизувати всю зброю у цій гемісфері. Деякі латинські держави почали купувати літаки, гармати і воєнні кораблі там, де можуть їх дістати, дуже часто навіть коштом внутрішньої економічної стабільности, яку ЗДА намагаються втримувати різними позичками.

Коментатор Дж. Рестон має повну слушність, коли твердить, що треба було привести аж до того, щоб владу на Кубі перебрав політичний гібрид Кастро, щоб ми зрозуміли, що, допомагаючи заприязненим сусідам, ми повинні не тільки давати їм зброю, але й відповідно слідкувати за тим, щоб та зброя не обернулася проти нас.

„ДВА ПЕРЕД ЗЕРОМ"

„Два перед зером" — "Two before zero" — під цим заголовком, що нічого за себе не говорить, може пройти незаприміченим незвичайно цікавий документальний фільм, що його темою є з'ясування марксистсько - московського комунізму у найбільш переконливій формі — уривків з різних подій від перших початків революції 1917-го року, а навіть перед нею, впродовж дальших років кривавої історії московського імперіялістичного комунізму аж по сьогоднішні часи.

У мистецько оформленій розповіді старшого мужчини (актора Б. Ратбона), якого слухає молода дівчина (акторка М. Марфі), проходять перед очима до глибини зворушеного глядача усі жорстокості, що їх могла видумати тільки Москва, щоб вдержатися протягом довгого часу. Зокрема український глядач має нагоду бачити оригінальні знімки — драматичні сцени із розкопів у Вінниці, двократного голоду, розкуркулювання, нищення церков.

Є там і оригінальні уривки фільмів з боїв під час першої світової війни, сцени з Берестейського договору, бої з часів революції, договір з гітлерівською Німеччиною в 1939 році, вибух війни з тією ж Німеччиною у 1941 році — перетинання дротів перед самим початком воєнних дій, здобування німцями прикордонних бункрів, переможний похід українськими землями німецької армії, жінка, що благословляє хрестом маршуючі відділи, розстріляні жертви комуністів і інші, знайомі багатьом із нас сцени із пропам'ятного літа 1941-го року. Далі — Сталінґрад, відступ німців, Тегеранська конференція, Берлін у 1945-му році, Потсдам і Берлін у теперішню пору з „муром ганьби". Є там і сцени з еспанської війни, розкопи польських офіцерів, замордованих у Катині, заворушення в різних країнах світу, включно з Кубою — доказ, кудою прямує московський комунізм. Є й Нікіта Хрущов, коли він у палаті ОН грозить світові.

На тлі нужденних хаток, винужденілих жінок — цікаво звучать завваги дівчини, що слухає розповідь про квітучу Україну і про те, що з неї зробив „діялектичний матеріялізм".

Творці фільму — Мовшен Пікчер Корпорейшен оф Амеріка в Шикаґо — зуміли у простій, глибоко драматичній формі показати американському глядачеві, що це є московський комунізм і які трагічні наслідки потягає за собою наївність людей, а то й цілих народів, що їх ще не навчила кривава історія майже півстолітнього його існування.

Фільм „Два перед зером" скомпонований з уривків документальних фільмів із американських і — переважно — европейських фільмових бібліотек. Страшні у своїй реальності, вони, на жаль, з технічних причин (обмеження часом до нормального півторагодинного фільму) вриваються іноді у найбільш інтересних для нас місцях. Тож варто було б нашим фільмовим фахівцям пошукати їх та створити переконливий документальний фільм про трагедію першої в світі жертви комуністичної аґресії — України; замість тратити гроші на „Пісні Мазепи" чи інші „Катакомби", що своїм примітивізмом не можуть промовити не то до чужинця, але й до української людини.

Кошти такого фільму можуть бути навіть далеко менші від тих коштів, за які роблено вище згадані спроби, а моральний і навіть матеріяльний ефект при відповідній реклямі може перейти сподівання.

Стоячи напередодні відзначувань 30-ліття голоду в Україні, думаємо, що до речі було б вигребати у котрійсь з фільмових бібліотек оригінальні фільмові документи, накручені відважними журналістами в Україні у 1921 та в 1933 роках і перепачковані до Західньої Европи чи ЗДА. А такі документи мусять бути. Висвітлення фільму про зорганізований Москвою голод на Україні не тільки для нашої публіки, але й для американської, канадійської чи іншої напевно справить глибше враження, як найбільш красномовні доповіді чи оповідання очевидців.

Часто маємо нагоду бачити фільми із страшної дійсности, що її пережили жиди під час гітлерівського терору за останньої світової війни. Ідуть вони майже по всіх містах ЗДА і інших країн в різній формі по кільканадцять кожного року, щоб світ не забував про ті страхіття. Однак, на те, щоб показати жорстокості, що їх переживав український нарід під московським комунізмом і німецьким гітлеризмом і дальше переживає в Совєтській імперії, поза слабими спробами, ми, на жаль, досі не здобулися. Навіть чехи, що найменше потерпіли під час останньої війни, потрапили використати одну подію, знищення села Лідіце, у своїх фільмах. А скільки таких сіл, як Лідіце, зустріла така сама чи й гірша доля в Україні. І чим же гірша українська невинна дитини, що гине на очах батьків з голоду, від жидівської дитини, що її нещасливу долю голосять документальні фільми?

Призбирування і використовування існуючого документального матеріялу повинно стати завданням котроїсь нашої відповідальної установи, УККА, НТШ чи іншої, щоб під її наглядом виготовлений був у перфектній формі такий фільм, що з нього могли б користати не лише наші організації, парафії, школи, але передусім публічні американські чи інші кінотеатри. Щоб кожен з нас міг запросити оглянути такий фільм свою знайому американську родину, знаючи, що його зміст буде вповні переконливий, а за технічне оформлення не треба буде соромитись.

Якщо наші люди виповнювали залі, в яких виступала група Вірського, що її розкладові тенденції докладно продумано в Москві, то, треба вірити, що ці самі люди обов'язково виповнять залі, де буде висвітлюватись трагедія України. І що ці самі наші люди приведуть до тих заль тих знайомих чужинців, що їх водили вони на виступи групи Вірського, мовляв, ходіть подивіться на „наш" український танок. І тоді в матеріяльному успіхові такого документального фільму не треба буде сумніватися, а установа, що його спонзоруватиме, напевно не „прогорить", як „прогоріли" деякі наші фільмові підприємці із своїми спробами.

1963-ий рік, на який припадають 30-ті роковини штучного голоду в Україні, — найкраща нагода виконати це під кожним оглядом корисне діло.

В. Н.

Помер лорд Беверидж

Лондон. — Лорд Беверидж помер 16-го березня цього року на 84-му році життя, присвяченого праці для поліпшення соціяльного положення народних мас Великобританії. З лордом Бевериджем відійшла у вічність визначна особа реформатора-борця за суспільну справедливість. Вілліям Генрі Беверидж не був тільки теоретичним чоловіколюбцем, що врядигоди дасть свою „лепту" на поміч бідним: він був активним політиком, що старався і вмів свої задуми запровадити в життя.

Беверидж народився 1879-го року в місті Рангапурі, в Індії. Був він сином державного урядовця в тій країні, що була колонією Великобританії. Чи то нужда народних мас Індії, яку він бачив у своєму дитинстві, чи душевний нахил допомагати „всім пригнобленим і бідним" (цитую Тичину), — в кожному разі, молодий Беверидж, що визначався великими здібностями в час університетських студій в Англії, не думав про професорську кар'єру. Він почав науково досліджувати положення робітництва в Англії і шукати способу, усунути безробіття, нужду і всякі недостачі в житті трудящих мас. Уже по закінченні першої світової війни Беверидж, як високий державний урядовець, виробив плян забезпечення робітників проти безробіття, і в 1920 році всіх індустріяльних робітників включено в цей плян.

Одначе, рухлива вдача Бевериджа незабаром повернула його знов до наукової і педагогічної праці: в 1919-му році він прийняв пост директора Лондонської Високої Школи Економічних Наук, в якій між іншим учився також Джан Ф. Кеннеді, теперішній президент ЗДА. В цій високій школі Беверидж і інші професори та студенти досліджували проблеми народного господарства і соціяльного забезпечення. Ще ширше розвинув свою науково - дослідчу діяльність Беверидж від 1937-го року в Університетському Коледжі в Оксфорді, як його директор.

На цій праці застала Бевериджа друга світова війна 1939-го року. Тодішній уряд поставив Бевериджа на чолі міжміністерської комісії для соціяльного забезпечення. У час великої небезпеки для Англії у війні проти Гітлера Беверидж не сумнівався, що Німеччина буде розбита, і виробив плян соціяльного забезпечення для своєї країни. Цей плян був опублікований і створив для Бевериджа велику популярність в Англії та в широкому світі.

У 1944-му році Беверидж був вибраний до парляменту, як кандидат Ліберальної Партії. Думали, що ім'я Бевериджа притягне маси населення до Ліберальної Партії. Однак, в загальних виборах до парляменту в 1945 році здобула перевагу соціялістична Партія Праці, і Беверидж утратив свій мандат. Партія Праці виступила з радикальнішою програмою в господарських питаннях і — перемогла.

Моральною перемогою Бевериджа був той факт, що соціялістичний уряд здійснив у великій мірі його програму соціяльного забезпечення, названу „державою добробуту" (Welfare State). Його заслуги відзначив уряд К. Еттлі, який в 1946-му році запропонував королеві дати Бевериджеві титул лорда.

Лорд Беверидж працював невтомно до самої смерти над проблемами поліпшення долі трудящого люду, і його праця заслужила велике признання в Британії і в світі. Слід зазначити, що сам Беверидж не любив означення „держава добробуту". Він уважав, що громадяни не повинні надіятися тільки на державний апарат у справі соціяльного забезпечення: він кликав палко до цього все громадянство, добровільні допомогові організації. Цим він хотів зробити справу соціяльну справою цілого народу. В цьому ішов він за голосом серця, бо вроджена людяність і виховання в родині, що служила допомозі населенню Індії в добі колоніялізму, дали основу для діяльности Бевериджа.

Viator

Д-р М. Лоза

ДО ГЕНЕЗИ ПОВІСТИ „ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ"

(1)

В цьому році минає 50 років з дня смерти, а в наступному сповниться сто років з дня народження Михайла Коцюбинського. У зв'язку із цими роковинами присвячуємо цьому великому майстрові української прози оцю статтю.

В літературних справах Михайло Коцюбинський був тісно пов'язаний з Галичиною, бо там друкувалися майже всі його твори в періодиках або окремим виданням. Перше окреме видання його творів у кількох томиках реалізувала львівська Українсько-Руська Видавнича Спілка. У зв'язку з цим директор Спілки Володимир Гнатюк наприкінці 1898 року нав'язав з автором кореспонденцію, яка тривала до кінця життя Коцюбинського — 1913 року. Очевидно, що відносини між Коцюбинським і Гнатюком не були ввесь час суто діловими, але набрали згодом приятельського характеру. Немало до цього причинилося особисте знайомство між Коцюбинським і Гнатюком.

В листі з 9 квітня (н. ст.) 1905 року Коцюбинський писав до Гнатюка:

13 або 14 квітня я виїду до Берліну, до лікаря, але попереду заїду на пару днів до Львова. Дуже тішуся, що доведеться мені особисто познайомитися з Вами, шановний добродію! Я так давно вже бажаю побачити Вас...

Згадана поїздка до Львова не була першою. Коцюбинський відвідав Львів уперше ще в 1890 році, але ті відвідини не породили ще у письменника глибокого зацікавлення життям галицької вітки українського народу. Це сталося щойно після другої поїздки 1905 року, і то в основній мірі дякуючи Володимирові Гнатюкові.

Коцюбинський прибув до Львова саме під Великдень. Щоб показати гостеві з Придніпрянщини великодні звичаї галицького села, Гнатюк і Франко поїхали з Коцюбинським до села Яйковець, до дому о. Северина Борачка, що був там тоді парохом. Крім того Гнатюк і Франко багато розказували Коцюбинському про Гуцульщину і запрошували приїхати колись літом до Криворівні, де — як знаємо — проводили вакації багато наших видатних людей. Коцюбинський, певно, пообіцяв у поворотній дорозі загостити до Криворівні (з Берліну письменник подався ще в подорож по Західній Европі), але в листі, надісланому Гнатюкові з Риму 28-го травня 1905 року, не покладав уже на це великої надії. Там читаємо:

... Не знаю, чи побачу Вас, а хотілось би. Хотілось би особисто подякувати за ту незвичайно сердечну гостинність, яку Ви і вп. пані Ваша виявили під час пробування мого у Львові. До Криворівні навряд чи зможу поїхати, бо не буде уже часу...

І справді, Коцюбинський тоді до Криворівні не вступив. Але додому, до Чернігова, вертався знову через Львів. Вернувшися до Чернігова, писав він до Гнатюка 13 липня 1905 року ось що:

Дорогий Пане Володимире!

Нарешті таки зібрався написати до Вас. Приїхав додому і вскочив у роботу, як у пекло. Сьогодні, дякуючи тому, що занедужав і не маю права виходити з хати, трохи вільніший.

От зараз сиджу у себе і уявляю собі Вас у Криворівні. І так мені хочеться бути разом з Вами серед гір, над річкою, разом грітися на сонці і спокійно про щось розмовляти. Почути часом серед розмови цікаву, оригінальну коломийку і Ваш сміх. Побачити, як Ви погладшали й засмалилися на сонці, як поздоровшали та як обходитесь без всякої книжної премудрости.

Хочеться, а доводиться обходитись смаком. Ну та на се літо маєте відпустку, а на прийшле не одкараскаєтесь од мене, хоч би й хотіли.

Мрія про Криворівню не скоро здійснилася. Все щось стояло Коцюбинському на перешкоді. Думав він зреалізувати свій плян у 1909 році під час чергової своєї подорожі за кордон, цим разом до Італії, на острів Капрі. Згідно з пляном мав він, вертаючись з Капрі через Львів, заїхати до Криворівні. Чому так не сталося, пояснив Коцюбинський в листі до Гнатюка з 4 серпня 1909 року, писаного вже з Чернігова:

Дорогий Пане Володимире!

Не писав до Вас зі Львова з досади. (Гнатюк був тоді в Криворівні — М. Л.). А де ж! Виїхав я з Капрі раніше, ніж міг би виїхати (27 ст. ст.), а все через те, що поспішав до Криворівні. Отже, як напав мене ще з Фльоренції дощ, то не давав спочити цілу дорогу до Львова та ще прав і у Львові. До того було дуже зимно. Міркував я, міркував та й сказав собі годі, бо залізницею до Криворівні не доїдеш, довелось би їхати кіньми, нічого теплого з собою не мав, отже була переді мною немила перспектива мокнути і застудитися, а це було б зовсім не практично, коли я їздив за кордон поправити своє здоров'я. Отак я мусів зрезиґнувати і швидше податися додому. А Ви пишете, що в Криворівні була чудова погода, і тільки жалю мені завдаєте...

Запрошуючи Коцюбинського на Гуцульщину, Гнатюк хотів показати письменникові цей чарівний куток української землі в надії, що безпосередній контакт з гуцулами піддасть нову тему для його нового літературного твору. А Гнатюкові дуже хотілося, щоб талановита рука Коцюбинського змалювала Гуцульщину. Про це недвозначно писав він Коцюбинському 29 травня 1910 року:

Вас зацікавили би — на мій погляд — настільки гуцули, що Ви мусіли б щось написати про них.

У 1910 році Коцюбинський вдруге виїхав на Капрі. Цим разом їхав він через Туреччину, Грецію і Середземне море. Вертатися мав через Австрію, і в кількох листах запевняв Гнатюка, що по дорозі відвідає обов'язково Криворівню. Воно так і сталось. Через Львів - Станиславів - Ворохту - Жаб'є прибув він 13 серпня до Криворівні. На короткий час зупинився у Ворохті, де щиро привітали його тамошні українці, а особливо ті, що перебували на вакація.

НЕДІЛЯ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТА В ПОЛЬЩІ

Прийшла неділя. Це єдиний день вільний від науки в школі для всіх, в тому й для наших, українських студентів нашої школи у Польщі. Кожний використовує його, як йому подобається: один вчиться від ранку до ночі, другий спить після суботньої забави, інший йде до церкви чи костьолу помолитись Богу. В невеличкому понімецькому костьолі на другому кінці міста зібралась чимала група студіюючої молоді. Богослуження відправляє старенький отець В. Боровець. Щоб не розпорошуватись у церкві студенти сідають у перші ряди, щоб можна скористати з з книжечки - співника, який сусід приніс з собою. Кожний намагається співати Службу Божу, хоч мало таких, що багато знають. Та чи вартісне є знання, коли охоти немає? А в них вона була. І всі раділи, всі співали, прославляючи Всевишнього українською милозвучною піснею. Після Богослуження друзі вітаються надворі, знайомляться з досі незнайомими студентами та студентками, чи з селянами, що приїхали тут з далеких сіл, „з провінції".

Міщан у церкві небагато, вони бояться, щоб, бува, не побачив сусід поляк і не розконспірував їх. Такі міркування до певної міри оправдані, та годі про це балакати, ось іде трамвай, треба поспішати.

Кажуть, — не страшно в громаді й умирати; їдуть, жартують, а все по-українськи; в тому й річ, щоб показатись нашим польським сусідам, щоб звуками нашої мови їх українізувати. А це для деяких нещоденна сатисфакція. Ідучи до трамваю, хтось встиг купити вже нове число „Нашого Слова" і саме тепер зацікавлений гурток молоді його переглядає, починаючи з матримоніальних оголошень. Дівчата цікаві знати, чи гарний той парубок з Англії, Америки, Канади чи Австралії, що в нього і хатинка власна, і в банку грошиків чимало, і нова „кара", і хто знає що й ще тому подібне.

А хлопці, що й казати, невеселі, бо ніодна чорнобривка не звертає уваги на крайове оголошення; чужинок не годиться брати, а наші україночки з капіталістичного Заходу ніяк не хочуть оголошень слати.

Аж ось знайома зупинка. Гамірливе товариство висідає і розходиться хто гуртом, парою чи одинцем. Вже пізно. Студенти з академічного дому спішать на обід, який незвичайно смакує. Наші україністи почуваються тут, як у Києві. Їх всюди повно, всюди чути як не Гриця то Івана і Маруся тут й Оксана. Навіть кухня українізована.

Присутність в адміністрації нікому досі незнаної української душі спричиняє вперше появу на столі традиційних наших вареників. Шкода тільки, що їх так скупо, бо деякі студенти давно вже їх не смакували. З апетитом у гурті росте й гумор, та скоро помічається, що далеко не всі тут присутні. Деякі ще вчора ввечері, а деякі нині раннімранком роз'їхались в усі усюди, в далекі села та міста, де тільки живе група наляканих польським шантажем наших земляків. Вони осмілюють її, заохочують до активної праці на українській ниві, пригадують ополяченим русинам слова Воробкевича:

Слово рідне, мово рідна,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько
Тільки камінь має.

Тієї неділі прийшла моя черга їхати „в терен", і я після чотирьох годин їзди поїздом опинився в напівукраїнському селі, з течкою книжок для дітей і докладом про життя і творчість українського письменника Йосипа Маковея. Мої слухачі з зацікавленням слухали гумористичних творів письменника, які я навмисне підібрав, щоб заохотити молодь і старших купувати і читати українські книжки. Після такої візити люди віджували духово, активізувались національно в рамках створеного Українського Суспільно - Культурного Товариства. І я був вдоволений, що люди мене розуміють, що в нас, як кажуть, спільна мова. Пізнім полуднем вертаюся на станцію, щоб о півночі бути вдома, бо в дорозі треба ще пересідатись.

На стежці, що веде з села, зустрічаю маленького хлопчика. Він пасе корів. Думаючи, що це українська дитина — питаю по-нашому: як ти називаєшся? — Івась каже той. А до школи ходиш? Так, я вже почав. То вчись добре, а як виростеш — будеш українським козаком, заохочую його. — Так, буду українським козаком — відповів хлопець, з гордістю приймаючи серйозний вид. Козаків він дуже любив. Видно, мій попередник розказував про них у їхньому селі.

Вже потемніло зовсім, коли над'їхав поїзд. Ідучи підготовляюсь до завтрашніх лекцій. Пересідка перериває працю. Мусітиму чекати на получення ще з годину. На станції зустрічаю друзів. Вони розказують про свої враження з зустрічей з громадянством.

Один з них приносить дуже сумну вістку: Степан Бандера вбитий. Про це йому сказали селяни, що слухали Мадриду. Відомість несподівана і робить на нас пригноблююче враження. Зціплюються зуби, голоси тремтять. Знаємо, що вбивця є Москви позлодійськи простягнув своє поплямлене українською кров'ю ручище. Сумно, дуже сумно, що з такою невеселою вісткою ділитимемося з друзями, що безтурботно може забавлялися на вечерницях в українській домівці.

Опісля вже й ціла польська преса заговорила про ліквідацію нашого Провідника, приписуючи йому прикмети фашиста, націоналіста і всякі інші.

Минуло кілька літ. В холодний зимовий ранок їду з групою студентів з Сиракюз на Другу Середньошкільну Конференцію СУСТА до м. Трой, Ню Йорк, щоб помогти нашим друзям з Ренсалір Політехнічного Інституту в плодотворній праці для добра української молоді. Звичайно, маю багато застережень щодо організації праці і її реалізації та все таки радію, що наша українсько - американська молодь вміє думати і працює для спільного добра, тим більше, що прийшла на світ уже на вільній землі Вашингтона.

Видно, козацькому роду таки нема переводу. Ціль наша — помогти у визволенні поневоленої України, а доріг до неї багато.

Після Конференції усі приємно бавимось на танцювальній забаві в Коговзі, а місцеві громадяни приймають нас з притаманною українською гостинністю, забезпечують нічліги.

Неділя. Зустрічаємось у місцевій церкві. Невеличка вона, бо й громада невелика, зате приємна і відчувається в ній доброго пастиря. Від'їжджаємо з приємним враженням. Перед нами ще добрих три години їзди автом. Друзі втомлені, та ніхто не нарікає. Скорочуємо дорогу жартом або дискусією на інтересні теми. Друг влучає радіо. Музика.

Мовчанку перериває веселий оклик: Митрополит Сліпий на волі! Слава Тобі Боже, що визволив його з тяжкої большевицької неволі. Коли ж надійде день визволення нашої страдальної України? — А надійде таки колись, та треба його вибороти.

Радію несподіваною радісною вісткою і знаходжу підтвердження думки, що наша праця на чужині не йде на марне, що треба лише її скріпити.

"Нехай же наш мученик московських концтаборів стане для нас, українська молоде, без взгляду на наше віроісповідання, прикладом витривалости у боротьбі за святий ідеал визволення нашої Батьківщини — України з неволі.

Можливо, пройде ще неодна неділя, не один рік мине і не одну жертву складе ще наш Народ на Вівтарь Свободи, та ідея свободи Української Нації переможе, бо вона живе в наших серцях, в українській душі, а для неї й кайдани не страшні. Треба вірити, що й нам засвітить сонце і що знов принесе радіо веселу вістку про синьо - жовтий прапор над вільним, золотоверхим Києвом.

М. Дубровський

Короткі вістки

● **Колишній австрійський канцлер Курт Шушніґ**, який тепер має 66 років і є професором університету в Ст. Луїсі, Мізурі, згадує, як то 25 років тому, в березні 1938-го року Гітлер зайняв був Австрію і його заарештував, а з тюрми Шушніґ був звільнений аж по 7-ох роках, в 1945-му році, по упадку Гітлера. Він не хоче згадувати про те, що з ним робило Гештапо, яке вповні наслідувало російські комуністичні тортури. Шушніґ плянує йти на емеритуру і буде щось писати, але не спогади.

● **Досі ще не визначено дати**, коли президент Кеннеді поїде до Італії. Пресовий секретар Білого Дому П'єр Салінґер заявив, що тимчасово дата цієї подорожі визначена на 17-го червня. Кеннеді має тоді відвідати і Західню Німеччину та Берлін.

● **„Совєтская Россія"** скаржиться, що не вважаючи на гострі кари за торгівлю наркотиками — цей злочин поширюється. В Оренбурзі засуджено недавно якихось Ахматова і Каретського, які спроваджували з Ташкенту й розпродували по школах наркотизовані цигарки. Тих торгівців називано „банкерами" з уваги на їх великі зарібки.

● **У Південній Кореї** настала поважна внутрішня політична криза у зв'язку з рішенням керівної військової хунти продовжити собі час урядування на дальших чотири роки. Проти цього є не тільки всі політичні партії, але й Америка, від фінансової і військової допомоги якої залежить доля тієї країни. Скликана на минулу середу т. зв. „народна конференція", на яку з'явились 68 осіб від прихильних урядові організацій, була дуже бурхлива.

● **Південно-в'єтнамські комуністичні партизани зважились** в минулу середу на рейд на військово - поліційну станцію заледви за 75 миль від столиці Сайгону. Заскочивши несподівано ту станцію, їм удалося взяти в полон 19 вояків і поліцистів, дещо зброї і радіоапарати. З другого боку кілька виправ державного війська мали успіх в інших околицях країни.

Читайте щоденник „Свободу"

✝

Ділимося сумною вісткою з Родиною і Приятелями що в суботу 30-го березня ц. р. відійшов від нас у вічність, на 76 році життя наш найдорожчий

МУЖ, БАТЬКО і ДІДУНЬО

бл. п. д-р Володимир ҐІЛІЦІНСЬКИЙ

б. адвокат в Ярославі, Галичина.

ПАНАХИДА в неділю, 31-го березня, о год. 8-ій веч. в похоронному заведенні Литвина при 801 Springfield Ave., Irvington, N.J.

ПОХОРОНИ в понеділок, 1-го квітня о год. 9-ій рано з похоронного заведення до церкви св. Івана Хрестителя при Sanford Ave., Нюарк, Н. Дж., а відтак на цвинтар Голивуд при Stuyvesant Ave. в Юніон, Н. Дж.

Горем прибита

РОДИНА

У П'ЯТУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ

бл. п. Павла ГРИЦАКА

буде відправлена

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА

в суботу, 6-го квітня 1963 р.

в год. 7.30 рано

в Українській Католицькій Церкві

Св. ЮРА в НЮ ЙОРКУ,

про що повідомляє

Товаришів і Знайомих

РОДИНА

Замість квітів на могилу
бл. п. Марії ФЕДИШИН
і
Захара РУДИКА
на Українську Харитативну Службу в Німеччині
складає $15.00
Родина ТЕМНИЦЬКИХ

Замість квітів на свіжу могилу
Дорогої нам
бл. п. проф. Марії МІРЧУКОВОЇ
дружини Покійного ректора УВУ в Мюнхені
$20.00 на цілі Українського Вільного Університету
зложили
Ростислава, Ірина і Софія ТЕМНИЦЬКІ

Замість квітів на свіжу могилу брата
бл. п. мґр. Софрона ЛЕВИЦЬКОГО
складає $10.00
на НТШ в Сарселі
Теодор ЛЕВИЦЬКИЙ

Замість квітів на могилу
бл. п. Ольги ВАХНЯНИН-БЕРЕЖНИЦЬКОЇ
складають суму десять долярів
на Наукове Товариство ім. Шевченка
М. і М. ТЕРЛЕЦЬКІ

З українського життя в Німеччині

Нова Управа Німецько-Українського Товариства

Мюнхен, 2 березня — (вл) Німецько - Українське Товариство відбуло 28-го лютого тут свої чергові Загальні Збори, в яких взяли участь 40 українців і німців з Мюнхену й околиці. Після вшанування пам'яті померлих членів Товариства, — проф. І. Мірчука, проф. О. Юрченка, Лідії Семаки та Людвіґа Візенера, — відчитав голова, д-р Фрідріх Редер, вичерпне звідомлення з діяльности Товариства, а д-р Григорій Прокопчук звіт про фінанси й господарку. Останні Збори Німецько - Українського Товариства відбулися в листопаді 1960 року. Тоді було осягнуто порозуміння і згоду між двома Товариствами, які існували від ряду років. Обидва Товариства злилися в одну організацію і тим самим скріпилася діяльність не тільки у Мінхені, але і у провінції. Найбільшими успіхами Товариства були величаві концерти для вшанування пам'яті Шевченка і Лисенка, відновлення квартального журналу „Украіне", запроєктування Дому ім. Т. Шевченка, влаштовання кількох культурних і товариських імпрез, вечір Юрія Клена тощо.

Загальні Збори Товариства схвалили Звіт Управи і оплесками прийняли рішення нагородити почесною грамотою кол. референта високих шкіл у баварському міністерстві культури, проф. д-ра Райнфельдера. У своїй подяці, відзначений приятель українського народу, проф. Райнфельдер, висловив вдячність за увагу до нього і надію, що прийде час, коли ми всі, тут зібрані, зможемо зустрітися у свобідній Україні. Особливе признання від Товариства одержала також секретарка пані Гільґер, за її довголітню працю для плекання німецько-української приязни.

До нової Управи Німецько-Українського Товариства вибрано: на голову д-ра Ф. Редера, двох заступників — профес. Ю. Студинського та посла Ґакша, секретарями — д-ра Г. Прокопчука, пані Гільґер і проф. В. Максимовича. Членами Управи стали — д-р О. Вінтоняк, проф. д-р Райнфельдер, доцент Вернер, реґірунґсдиректор д-р Ф. Руґвандль. Пресовим референтом переобрано В. Леника.

У дискусії над дальшими плянами праці висловили учасники зборів побажання поширити діяльність товариства на всю Німеччину, видавати регулярно часопис „Украіне", видати короткий і популярний довідник про Україну для німців, реалізувати проєкт Українського Дому ім. Шевченка і відзначити 45-ліття діяльности організації.

Майстерність у маскуванню

Мюнхен, 4 березня — (вл) Крайове Об'єднання Українського Християнського Руху в Німеччині влаштувало 1 березня чергову доповідь для Мюнхенської громади, на яку запрошено на прелеґента ред. М. Добрянського. Темою доповіді було „Сучасний стан релігійної справи в Україні". Доповідач висловив вже на початку доповіді ствердження, що в Україні, а також в цілому СССР, немає жадної лібералізації в релігійних справах. Москва лише майстерно маскується у своїй політиці супроти Церкви. Це маскування проводиться головно з метою заховати жорстоку боротьбу проти релігії, боротьбу, яка ведеться на всіх відтинках життя, перед свобідним світом. Доказуючи свою тезу, доповідач назвав численні цитати з московської преси, видаваної в Україні і інших республіках СССР. На основі тих цитат прийшов ред. Добрянський до висновку, що відлига на релігійному відтинку існувала від 1941 до 1962 року. Тепер почався знову генеральний наступ на все, що з Церквою і релігією зв'язане. Але наступ на релігію проводився також і в час відлиги. Наприклад, в році 1958 видано в Україні 51 книгу безбожницької літератури, накручено цілий ряд фільмів, випущено 12 антирелігійних плякатів, відкрито в Києві Університет атеїзму (побіч скоріше відкритої катедри атеїзму та такого ж факультету). На протязі 1960 і першої половини 1961 років відбулося в Україні понад 50 процесів за релігійні „проступки". Терор проти Церкви провадиться також ще іншими методами. Напр. до помешкань релігійних робітників дають атеїстів, перешкоджають в Богослуженнях, ліквідують церкви і манастирі. Найбільше жорстокою акцією є відбирання від релігійних батьків їхніх дітей. Кількома реченнями схарактеризував доповідач леґальні і нелеґальні секти в СССР та боротьбу проти них большевицької влади.

В дискусії над доповіддю виступало багато слухачів. Найбільше цікавим виступом був, одначе, пані Теодорович, яка звернула увагу, що сучасна політика Москви є нічим іншим як конексеквентним здійсненням заповітів Леніна, які він виразно з'ясував у книзі „Дитяча хвороба „лівізни" в комунізмі". Пані Теодорович спростувала твердження одного дискутанта, що в СССР немає протирелігійних законів. Після 1941 р. большевики, вправді, не цитували „Положення про релігійні культи", але від 1958 року ці „Положення" є знову у повній силі. Далі дискутантка проаналізувала влучно справу звільнення митрополита Кир Йосифа Сліпого, вказуючи, що цим Москва хоче осягнути цілий ряд цілей: позбутися мученика за Церкву, затуманити вільний світ, нав'язати безпосередні розмови з Ватиканом, а головно, скріпити позиції московських „обсерваторів" на Соборі.

Також інші дискутанти висловлювали цікаві думки, що доповнювали доповідь. З критичних слів, щодо доповіді, треба згадати закид, що доповідач не взгляднив у своїй доповіді джерел не-большевицьких. Він не зацитував ані одного голосу української свобідної преси, яка постійно приносить цікаві і важливі вістки про релігійне життя в Україні, боротьбу Москви проти українських Церков, мучеництво українського священства та вірних. Большевицька преса може давати нам багато арґументів, але робити повну аналізу, базуючися лише на спрепарованій і цензурованій пресі, не можна. Для правдивих висновків мусимо брати до уваги всі інформації, які нам доступні.

З НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ УВАН У ЗДА

Пленарна конференція пам'яті Теодосія Осьмачки.

22-го грудня 1962 р. Українська Вільна Академія Наук спільно з Об'єднанням Письменників „Слово" влаштувала у великій залі Академії вечір, присвячений світлій пам'яті Тодосія Осьмачки, що помер 7-го вересня 1962 р. на запалення легенів у шпиталі на Лонґ Айленді, Н. Й.

Переповнена заля. Публіка оглядає стенди, на яких Архів - Музей УВАН виставив матеріяли до життя і творчости Осьмачки. Вечір відкрив президент Академії Олександер Архімович і передав провадити його Григорієві Костюкові.

Доповідь виголосив Юрій Лавриненко „Головні риси життя і творчости Теодосія Осьмачки". Доповідач каже, що еміґраційна громадськість і преса слабо відгукнулися на смерть письменника, який міг би бути гордістю і найвидатніших літератур світу. Для України Осьмачка не тільки письменник, це також живий символ доби Розстріляного Відродження, поетичне й особисте втілення творчої снаги, страждань і нездоланости людини. Колись нащадки, вивчаючи докладно добу і творчість Осьмачки, будуть дивуватись як мало відчували і розуміли його сучасники.

Стиль Осьмачки віддзеркалив у собі всю складність і суперечливість його доби. Автора „Кручі" (1922), „Скитських вогнів" (1925), „Клекоту" (1929) і „Поета" не окреслити одним „ізмом", бо він поет універсальних вимірів. Найбільше було б підстав назвати його творцем українського експресіонізму в поезії. Одначе, бачимо в нього також сюрреалістичну ґіґантичну метафору, чуємо в нього часом виразно романтичні ліроепічні ноти, як також екзистенціялістичне світовідчування закинутости й ізоляції людини. А поруч стихія поезії, що з її піснею і думою, з її Шевченком іде в далечінь минулого аж до „Слова о полку Ігоревім". Тичина, Осьмачка, Бажан, три поети з них кожний цілком власним своєрідним способом, творив універсальний стиль нового барокко.

Говорячи про повісті Тодосія Осьмачки, доповідач сказав: „Коли Яновський відновив традицію Гоголя по лінії „Тараса Бульби", Микола Куліш — по лінії „Ревізора" і „Мертвих душ", то Осьмачка відновив лінію миргородських і частково петербурзьких повістей Гоголя. Осьмачка утвердив себе, як найбільший наш сучасний белетрист".

Колись приблизно 1922 р. українська Академія Наук у Києві влаштувала заходами свого місцевкому літературний ранок за участю Тичини, Рильського, Осьмачки. Сергій Єфремов привітав першу книжку Осьмачки „Круча", як старт великого поета. Академія також спонукала Осьмачку вчити англійську мову і готуватись на перекладача Шекспіра. Сорок років пізніше, перед самою смертю Осьмачки вийшов том його перекладів „Макбета" і „Генріха IV" — в яких Шекспір зазвучав українською мовою, немав рідною. Осьмачка ніби був народжений для такого діла. Він довершив цього творчого подвигу, подолуючи хворобу, що загострювалась і гнала його з одного краю землі на другий. Нездоланий за життя — поет здобув собі безсмертя.

У виконанні Гірняка і Добровольської лунає мистецьке слова Осьмачки.

Після доповіді Ю. Лавриненка Йосип Гірняк і Олімпія Добровольська виконали добірку поезій з усіх книжок Осьмачки, включно з уривками з поеми „Поет". Після промови Євгена Маланюка вони виконали також уривки з трьох повістей Осьмачки — „Старший Боярин", „План до двору" і „Ротонда душогубців". Пишемо „виконали", бо їхнє мистецьке читання розкривало драматичний характер і суть поезії та прози Осьмачки. Воно наче вводило до залі живу велику постать і давало відчути до болю гостро, який скарб загубила Україна зі смертю Тодосія Осьмачки.

Євген Маланюк — „Про Осьмачку".

Євген Маланюк почав із із спогаду. Сорок років тому українська молодь у таборі Щепюрно жадібно ловила звістки з батьківщини — нові книжки з Києва сприймали як подарунок долі. То були Рильського „Синя далечінь", Филиповича „Земля і вітер", Тичини „В космічному оркестрі". Тоненьку книжечку Тодося Осьмачки „Круча" читали й перечитували. З формального боку вражала своєрідна поетика, ніби „модерна", але й монолітна. Потім прийшли „Скитські вогні" і „Клекіт".

Національний демонізм, яким він був насанажений, насичував його всього.

На еміґрації Осьмачка звернувся до прози — в ній було його головне покликання.

Це була людина тяжка й складна в усіх відношеннях. Його особистість теж надавалася до роману, але для написання такого роману треба б теж великого таланту — Шекспіра або Гоголя. Осьмачка був як корінь — увесь у землі. На ньому запеклась кров.

Свою промову Євген Маланюк завершив прочитанням вірша, що його він написав, коли почув про смерть Осьмачки:

Не хочу, ні, цих похорон, прости.
Хай тільки ворон тричі десь прокряче,
Що ти похований, ти, неповторний, ти,
Осьмачче, символе, як Вій, від мук незрячий!

Ні, не ув'язнить глина чужини
Твою труну, твій попел вогнепальний,
Бо правнуки, що будуть мов сини,
Вогонь розпалять в вічній спочивальні.

Посадять дуб. І щоб горбок прикрить,
Чебрець розселять килимом духм'яним.
Внизу Дніпро котитиме блакить,
А в Києві шумітимуть каштани.

Збірка на надгробний пам'ятник Осьмачки.

Наприкінці цього урочистого вечора для вшанування світлої пам'яті Тодосія Осьмачки, голова „Слова" Григорій Костюк оголосив, що заходами Академії і „Слова" утворився Комітет для впорядкування могили Осьмачки та збирання його літературної спадщини.

Грошові пожертви на пам'ятник на моголі Теодосія Осьмачки посилати на адресу Академії. *Л. і Д.*

У Філядельфії відзначено 70-річчя „Свободи"

(Закінчення зі стор. 1-ої)

Ґенґало, Спортовий Осередок „Тризуб" його голова п. Роман Савчак та д-р Роман Головінка, та багато інших. Зокрема представлено заслужених діячів і піонерів громади д-ра Павла Дубаса, д-ра Еміля Гарасима, п. Романа Карбівника та багатьох інших, як і політичних діячів адв. Тому Дармопрая, п. Смайлі, міського радного Б. Кріша, п. Блейклі, кандидата на посадника міста п. Дермонта та прочитано привітальну телеграму від посадника міста.

Програму бенкету вступним словом започаткував п. Мих. Гавриш а коротку вступну промову виголосив гол. предсідник УНСоюзу п. Йосип Лисогір. Таку ж коротку доповідь про основні цілі, яким служить „Свобода" від початку свого існування: самозбереження української спільноти на американському континенті та визволення українського народу на рідній землі виголосив ред. А. Драган. У мистецькій частині програми виступали: солістка Марія Мурована при фортепіяновому акомпаніяменті Роксоляни Гарасим, фейлетоніст Микола Понеділок і танцювальний гурток місцевого ЮСУМА під проводом Мирослава Солтиса. Закінчено імпрезу проведеною всч. о. Савчуком молитвою та співом „Ще не вмерла Україна".

● До Токіо прилетів британський міністер закордонних справ лорд Гюм з своєю дружиною. Він висловив на вступі радість з приводу відвідання прегарної японської країни. Британський міністер говоритиме з найвищими японськими державними мужами про всі головні міжнародні справи.

ТАРЗАН, ч. 5008. Крик терору!

Світало, і тоді дався чути крик терору, який заморожував кров!

Чоловіки вибігли надвір і побачили, як зблідла Труди Джовнес вибігла із жіночої халупи...

І зомлівши, безпомічно впала на землю.